

SECUNDAIR ONDERWIJS

Onderwijsvorm: **TSO**

Graad: **tweede graad**

Jaar: **eerste en tweede leerjaar**

Studiegebied: **Fotografie**

FUNDAMENTEEL GEDEELTE

Optie(s): **Fotografie**

Vak(ken):

PV Praktijk fotografie	4 lt/w
-------------------------------	---------------

Vakkencode: **KU-b**

Leerplannummer: **2002/075**
(vervangt 99026)

Nummer Inspectie: **2002/75//1/L/SG/1/III /D/**

INHOUD

visie.....	2
beginsituatie	3
algemene doelstellingen.....	4
leerplandoelstellingen / leerinhouden.....	5
pedagogisch-didactische wenken en timing.....	10
minimale materiële vereisten.....	12
evaluatie	13
bibliografie	14

VISIE

De leerlingen maken kennis met de technische basisaspecten van het medium fotografie. Zij leren omgaan met het kleinbeeld foto toestel en kunnen donkerekamertechnieken (zwart/wit) efficiënt doelgericht toepassen.

In een eerste fase worden opdrachten in functie van compositie en beeldelementen die tot een interessante opname kunnen leiden gerealiseerd. Later ligt de nadruk ook op het toegepast fotograferen.

De leerlingen ontwikkelen via gerichte en vrije opdrachten een persoonlijke kijk op het medium en zijn in staat eigen werk en dat van anderen kritisch te benaderen.

BEGINSITUATIE

De leerling beschikt over de minimale manuele vaardigheid om om te gaan met materiaal, materieel en technieken, eigen aan het vak van fotograaf. Naast interesse in de technische aspecten van de fotografie en de voortdurende evolutie ervan, is zij/hij gemotiveerd om de wetenschappelijke processen die aan de basis liggen van het ontstaan van een fotografisch beeld te begrijpen en toe te passen.

De leerling heeft een zeker esthetisch aanvoelen en zin voor creativiteit.

Nieuwsgierigheid naar het medium fotografie in al zijn aspecten en leerbereidheid zijn eigenschappen die aanwezig zijn bij elke leerling.

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

De leerling wordt gevormd tot fotograaf en is in staat zelfstandig een technisch en esthetisch waardevol product af te leveren. Hij kan een kwalitatief fotografisch beeld realiseren, gaande van de opname tot en met de presentatie en daarbij een gemotiveerde keuze maken uit de diverse ter beschikking staande technieken en middelen. De leerling:

(algemeen)

- onderkent het belang van een brede culturele en maatschappelijke achtergrond;
- is bereid zich permanent bij te scholen en blijft nieuwsgierig naar nieuwe technologische evoluties;
- is bereid tot samenwerking en is sociaal vaardig;
- blijft werken aan het verder ontwikkelen van zijn creativiteit en kunstzinnige inzichten;
- is positief kritisch ingesteld t.o.v. eigen werk en dat van anderen;
- heeft zin voor afwerking, oog voor detail, precisie, geduld, ...

(Praktijk Fotografie)

- kan zwart/wit opname- en donkerekamertechnieken toepassen;
- kan de basisprincipes van fotografische compositie toepassen in zwart/wit-opdrachten;
- kan de technische en esthetische aspecten van de portretfotografie toepassen in eenvoudige zwart/wit-opdrachten;
- kan de technische en esthetische aspecten van de reportagefotografie toepassen in eenvoudige zwart/wit-opdrachten;
- kan de technische en esthetische aspecten van object- en materiefotografie toepassen in eenvoudige zwart/wit-opdrachten;
- kan de technische en esthetische aspecten van architectuurfotografie toepassen in eenvoudige zwart/wit-opdrachten;
- kan de technische en esthetische aspecten van vrije en creatieve fotografie toepassen in eenvoudige zwart/wit-opdrachten;

vakoverschrijdende eindtermen (VOET).

Daarnaast levert de leraar (ook diegene van het vak dat in dit leerplan aan bod komt) mede zijn bijdrage tot de realisatie van de vakoverschrijdende eindtermen (VOET). Vakoverschrijdende eindtermen zijn minimumdoelen die niet specifiek behoren tot een vakgebied, maar onder meer door middel van meerdere vakken of onderwijsprojecten kunnen worden gerealiseerd. Zij zijn in eerste instantie een opdracht voor het hele schoolteam. Om uit te maken hoe alle vakoverschrijdende eindtermen op schoolniveau kunnen gerealiseerd worden, zijn afspraken nodig tussen de collega's van alle vakken. Het is aangewezen om deze afspraken formeel vast te leggen.

In sommige vakken kunnen bepaalde VOET uitdrukkelijker aan de orde komen dan in andere.

Leerplannen kunnen dan ook verwijzingen naar VOET bevatten als de binding tussen de vakgebonden doelstellingen en de VOET evident is. Indien de vakgroep nog andere VOET realiseerbaar acht binnen een vak, wordt dit vastgelegd in een verslag waarin zowel de visie en de planning zijn opgenomen.

Bij de aanvang van het schooljaar maakt de leraar een oordeelkundige keuze van de leerinhouden waarmee hij de vakgebonden en vakoverschrijdende doelstellingen wil realiseren (bij voorkeur na overleg met de vakgroep) en stelt een jaar(vorderings)plan op waarin hij de leerstof op een evenwichtige wijze verdeelt over het beschikbare aantal lestijden.

LEERPLANDOELSTELLINGEN / LEERINHOUDEN

(u) = uitbreidingsdoelstelling

Decr. nr.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerling:	LEERINHOUDEN
VL4,5	1 kan een zwart/wit-opname realiseren.	1 opname <ul style="list-style-type: none"> • brandpuntsafstand • sluitertijdinstelling (bv. bevrozen van beweging) • diafragmainstelling • scherptediepte (camerastandpunt - brandpuntsafstand - onderwerpafstand - als creatief middel) • dragerkeuze (emulsie - gevoeligheid - formaten)
VL5	2 kan een zwart/wit- opname realiseren, gebruikmakend van diverse filmsoorten.	2 filmsoorten en hun eigenschappen
VL5	3 kan een zwart/wit-negatief correct belichten, gebruikmakend van het aanwezige licht.	3 belichting <ul style="list-style-type: none"> • lichtdosis • lichtcontrast • onderwerpcontrast • lichtmeting
VL4,5 VG3,4 VM2,3	4 kan een negatief ontwikkelen.	4 negatiefontwikkeling (zw/w) <ul style="list-style-type: none"> • werking ontwikkelaar • bereiding ontwikkelaar • soorten ontwikkelaars • ontwikkeltemperatuur • agitatie • fixeren, stoppen en spoelen • gebruik ontwikkeltank • baden
VL4,5 VG3,4 VM2,3	5 kan een zwart/wit-vergroting realiseren.	5 negatiefafdruk (zw/w) <ul style="list-style-type: none"> • gebruik chemicaliën • foto-ontwikkelaar i.f.v. fotopapier, beeldtoon,... • contactafdruk • proefstroken • doordrukken en tegenhouden • multicontrast

Decr. nr.	LEERPLANDOELSTELLINGEN		LEERINHOUDEN	
VL2,5,8 VC4	6	De leerling: kan de basisprincipes en -regels van compositie toepassen in fotografische opdrachten.	6	compositie van beelden (ook fotografisch) <ul style="list-style-type: none"> • vorm • lijn • vlak • structuur • textuur • ritme • beweging • richting • diepte en perspectief • kadreren • contrasten • symmetrie • asymmetrie
VL2,5,8 VC4	7	kent de basisprincipes van compositie in relatie met de portretfotografie en kan ze toepassen in eenvoudige opdrachten.	7	compositie, beeldopbouw in de portretfotografie <ul style="list-style-type: none"> • houding • uitdrukking • relatie fotograaf en onderwerp • verlichting • camerastandpunt • scherpstelling (algemeen, selectief,...) • achtergrond • grijswaarden
VL4,5,8	8	kent de camera- en opnametechnieken in functie van de portretfotografie en kan ze toepassen in eenvoudige opdrachten.	8	camera- en opnametechnieken (basis) <ul style="list-style-type: none"> • objectiefkeuze • filmkeuze...
VL4,5,8	9	kent de belichtings- en verlichtingstechnieken in functie van de portretfotografie en kan ze toepassen in eenvoudige opdrachten.	9	licht (basis) <ul style="list-style-type: none"> • natuurlijk licht • gericht en diffuus • hard tot zacht • storende factoren • lichtmeting (handmeter, flitsmeter, richtgetal,...) • contrastbeheersing • filters

Decr. nr.	LEERPLANDOELSTELLINGEN		LEERINHOUDEN	
	De leerling:			
VL2,5,8 VC4	10	kent de basisprincipes van compositie in relatie met de reportagefotografie en kan ze toepassen in eenvoudige opdrachten.	10	compositie in de reportagefotografie <ul style="list-style-type: none"> • relatie fotograaf en onderwerp (engagement en visie) • verlichting • camerastandpunt • scherpstelling (algemeen, selectief,...) • omgeving • grijswaarden
VL5,8	11	kan een vormelijk en/of inhoudelijk verband leggen en een logische evolutie creëren tussen beelden van een fotoreportage en kan dit aanwenden in eenvoudige opdrachten.	11	evolutie tussen reportagebeelden <ul style="list-style-type: none"> • vormelijke aspecten • inhoudelijke aspecten • verhaal • visie • relatie met de opdrachtgever • keuze van het opnamemoment
VL4,5,8	12	kent de camera- en opnametechnieken in functie van de reportagefotografie en kan ze toepassen in eenvoudige opdrachten.	12	camera- en opnametechnieken <ul style="list-style-type: none"> • reportagemateriaal • reportagematerieel • camerakeuze • objectiefkeuze • filmkeuze
VL4,5,8	13	kent de belichtings- en verlichtingstechnieken in functie van de reportagefotografie en kan ze toepassen in eenvoudige opdrachten.	13	licht <ul style="list-style-type: none"> • lichtmeting • natuurlijk licht, kunstlicht • manueel en automatisch • storende factoren • lichtmeting • contrastbeheersing • filters
VL2,5,8 VC4	14	kent de basisprincipes van compositie in relatie met de object- en materiefotografie en kan ze toepassen in eenvoudige opdrachten.	14	compositie en object- en interieurfotografie <ul style="list-style-type: none"> • relatie fotograaf en onderwerp • verlichting • camerastandpunt • scherpstelling (algemeen, selectief,...) • omgeving

Decr. nr.	LEERPLANDOELSTELLINGEN		LEERINHOUDEN	
	De leerling:			
				<ul style="list-style-type: none"> • grijswaarden
VL4,5,8	15	kent de camera- en opnametechnieken in functie van de object- en materiefotografie en kan ze toepassen in eenvoudige opdrachten.	15	camera- en opnametechnieken <ul style="list-style-type: none"> • objectiefkeuze • studiomateriaal • studiomaterieel • camerastandpunten • scherpstelling (algemeen, selectief,...) • filmkeuze
VL4,5,8	16	kent de belichtings- en verlichtingstechnieken in functie van de object- en materiefotografie en kan ze toepassen in eenvoudige opdrachten.	16	licht <ul style="list-style-type: none"> • verlichtingsbronnen en toebehoren • lichtmeting, flitsmeettechniek • verlichtingstechnieken (textuur en structuur in materiaal weergeven, glatte en glanzende voorwerpen, reproductie,...) • contrastbeheersing • lichtopstelling in functie van de morfologie van de materie • filters
VL2,5,8 VC4	17	kent de basisprincipes van compositie in relatie met de architectuurfotografie en kan ze toepassen in eenvoudige opdrachten.	17	compositie en architectuurfotografie <ul style="list-style-type: none"> • relatie fotograaf en onderwerp (engagement en visie) • verlichting • camerastandpunt • scherpstelling (algemeen, selectief,...) • omgeving • grijswaarden
VL4,5,8	18	kent de camera- en opnametechnieken in functie van de architectuurfotografie en kan ze toepassen in eenvoudige opdrachten.	18	camera- en opnametechnieken <ul style="list-style-type: none"> • objectiefkeuze en brandpuntafstanden • filmkeuze • camerastandpunt
VL4,5,8	19	kent de belichtings- en verlichtingstechnieken in functie van de architectuurfotografie en kan ze toepassen in eenvoudige opdrachten.	19	licht <ul style="list-style-type: none"> • lichtmeting • hard en zacht licht • contrastbeheersing • filters
VL2,3,5,8	20	kan creatief-experimenteel werken binnen het domein van de	20	experimenteren (<u>u</u>)

Decr. nr.	LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
VC1	De leerling: fotografie. (<u>u</u>)	• vrij werk
	21 kan foto's en negatieven bewaren.	21 bewaring • archiveringsdoeleinden

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN TIMING

Een leerplan is geen handboek maar een leidraad.

Leerplandoelstellingen

De realisatie ervan kan door middel van een theoretische en/of praktische benadering worden bereikt. In de jaarplannen worden ze over de graad gespreid. Zij zijn een nadere differentiatie van de einddoelstellingen en vormen een schakel tussen de algemenere einddoelstelling en de concreet observeerbare lesdoelen.

Leerinhouden

Alle aspecten van het vakgebied komen er aan bod.

Leerinhouden zijn een verduidelijking en aanvulling van leerplandoelstellingen en beschrijven er in feite de diepte en de breedte van.

Lesdoelstellingen

Bij de opstelling van lesdoelstellingen gaat de leerkracht uit van de leerplandoelstellingen en de leerinhouden.

Per les geeft de leraar de beoogde lesdoelen aan als inleiding van de lesvoorbereiding. De keuze en de volgorde van de lesdoelstellingen en de daaraan gekoppelde leerinhouden, didactische middelen en opdrachten zijn niet bindend. Wel moet de moeilijkheidsgraad in de loop van de opleiding verhogen. Bij het bepalen van een lesonderwerp waarbij enerzijds een technisch en anderzijds een creatief en inzichtelijk doel betrokken is kan een keuze worden gemaakt uit een samenhang van verscheidene problemen (langs inductieve of deductieve weg).

Didactische aanpak

De lesgever tracht van zijn les een afgerond geheel te maken, opgebouwd rond lesfasen (herhalen, sensibiliseren, probleemstelling, aanbreng van nieuwe kennis, evaluatie,...). Hij verliest daarbij nooit uit het oog dat het leer- en/of productieproces, eerder dan het product zelf, centraal staat.

De leerkracht legt gedurende de begeleiding onder meer de nadruk op: de verantwoorde keuze van materiaal en materieel, een efficiënte werkorganisatie, geregelde zelfevaluatie, precisie, orde en veiligheid. Het is aangewezen de leerling geregeld te toetsen op zijn opgedane kennis en gemaakte vorderingen (dit volgens vooraf vastgelegde evaluatiecriteria).

Theoretische sessies worden ingelast naargelang de behoeften van de leerlingen en bij voorkeur inspelend op de actualiteit. Bezoeken bij kunstenaars, aan toonstellingen en aan bedrijven zijn een nuttige aanvulling van de theoretische en praktische lessen.

Bij elke opdracht zorgt de leraar ervoor dat:

- de leerling kennismaking maakt met iets nieuws, zowel op het vlak van de techniek, de inhoud als van de vorm
= kennismaking;
- de leerling ertoe wordt aangezet om te onderzoeken, studeren, begrijpen en oefenen
= studie;
- de leerling nieuwe middelen om zijn opdracht te realiseren ontdekt en toepast
= toepassing.

Belangrijk is dat de opdrachten en bevregend karakter hebben. De leerstofafbakening is geen strak schema maar laat ruimte voor een dynamische en creatieve aanpak door de leraar.

Aanvangsniveau

In het 1ste jaar, 2de graad gaat men ervan uit dat het aanvangsniveau voor gelijk is, met name 0.

Sommige leerlingen kunnen vooraf al ervaring hebben opgedaan met de fotografie.

Dit kan nuttig zijn indien het concept gelijkaardig was/is aan dit van het leerplan of er zich complementair naar gedraagt. Indien het echter tegenstrijdig zou zijn met de uitgangspunten zoals hier geformuleerd is het mogelijk dat een aantal aangeleerde technieken en inzichten dienen bijgestuurd of afgeleerd.

Binnenklasdifferentiatie maakt het mogelijk dit euvel bij te sturen.

Andere instroommogelijkheid is het 2de jaar van de 2de graad uit een andere dan een TSO-optie.

Eventueel gemis aan basiskennis wordt in dergelijk geval ondervangen door in het 2de jaar van de 2de graad herhalingsoefeningen in te bouwen die zowel voor de nieuwe leerlingen als voor hen die reeds met de materie vertrouwd zijn leerzaam zijn. Naarmate het leerjaar vordert wordt de achterstand weggewerkt.

Ook hier is binnenklasdifferentiatie aangeraden. Een eindbeoordeling of jury met twee snelheden is echter uitgesloten.

Administratie

In een jaarplanning geeft de leerkracht aan hoe hij de leerinhouden zal verdelen over de ervoor voorziene lestijden. Regelmatig gaat hij na of alle geplande inhouden binnen de voorziene tijd gerealiseerd worden. Dergelijk jaarplan is geen strak keurslijf, eventuele tussentijdse correcties en aanpassingen blijven mogelijk.

De leerkracht houdt een agenda bij waarin de te behandelen opdrachten en inhouden per lesdag vermeld zijn. In een evaluatieschrift noteert hij naast de vorderingen van elke cursist de eventuele tekorten en de eventuele remediëring. In een werkmap bewaart hij zijn cursussen, verwijzingen naar en/of voorbeelden van didactisch materiaal, een beschrijving en timing van de gegeven opdrachten en een tijdsindeling per vak.

Bij betwistingen over beoordelingen of sanctionering kan de lesgever steeds een beroep doen op de administratieve documenten. Gecorrigeerde en besproken werken, de werkmap, examenkopijen, examenvragen en modelantwoorden bieden in dergelijk geval een extra steun.

Overzicht van de basisdocumenten:

- eigen agenda en die van de leerlingen;
- eigen werkmap(pen) met cursussen, lesvoorbereiding, opdrachtbeschrijvingen, jaarplanning,...;
- de gecorrigeerde taken en overhoringen;
- kopijen van examens en tussentijdse toetsen;
- examenvragen en de modelantwoorden;
- evaluatieschrift met vermelding van de gebruikte evaluatiecriteria;
- schriftelijke verwittigingen van de leerling;
- werkschriften, werkmappen, kaften of de documentatiemappen van de leerlingen;
- gerealiseerde werken, opdrachten, voorstudies, ...
- contactafdrukken, foto's, video's, films, geluidsopnames.

De leerlingen leggen minstens één werkmap aan waarin zij opdrachtbeschrijvingen, documentatie en voorbeelden (zowel technisch als creatief qua inhoud), beschrijvingen en motivaties van gevolgde denk- en ontwikkelprocessen, cursussen, eigen nota's, afgewerkte opdrachten (of een kopij) en de nabespreking ervan,... met structuur en overzichtelijk bewaren. Deze map geeft de leerling en de lesgever een overzicht van het leer- en werkproces en van de individueel gemaakte vorderingen. De agenda's van de leerlingen worden ingevuld voor de dag dat de les moet gekend of het werk moet gemaakt zijn, niet op de dag dat de les gegeven werd.

De leerkracht zal regelmatig en bij wijze van steekproef de werkmappen en de agenda's van de leerlingen controleren.

In de leerlingenwerkmap vindt men o.m.:

- omschrijving van de opdracht(en) of thema('s) + uit te voeren taken;
- de leerinhoud, verklaring en beoordelingscriteria van de opdrachten;
- theoretische toelichtingen, incl. verklaring van woorden en/of begrippen en cursussen;
- documentaties en illustraties i.v.m. de opdrachten, eventueel specifieke bibliografie;
- schetsen, voorstudies, gebruikte bronnen en/of voorbeelden, een kopij van de bereikte resultaat;
- de beknopte verantwoording of legitimatie van eventueel onderzoek.

Handboeken zijn, naast divers audiovisueel materiaal, hulpmiddelen die de realisatie van het leerplan ondersteunen.

Het theoretische onderricht

Theoretische lessen dienen zoveel mogelijk geïllustreerd te worden (reproducties, foto's, dia's, video's, filmfragmenten, ...) of getoetst aan praktijkoefeningen (in het atelier).

MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN

Elk middel of materiaal dat tot “beeldvorming” leidt, is bruikbaar.

Volgende opsomming is dus niet limitatief.

- lokaal met mogelijkheid tot verduisteren
- technische camera met drie objectieven
- middenformaat fototoestel met drie objectieven
- kleinbeeld reflexcamera met drie objectieven
- digitaal fototoestel
- flitsinstallatie
- handflitser
- lichtmeter
- spotmeter
- statief
- achtergrondpapier
- lichtbak
- ontwikkeltanks
- vergroters
- timers
- korrelzoekers
- instelramen
- baden
- maatbekers
- opbergflessen
- filmklemmen
- thermometers
- doorloopmachine
- passepartoutsnijder
- opkleefpers
- filters
- droogmachine
- snijmachine
- diap projector
- werktafels
- computerconfiguratie (met voldoende werkgeheugen en min. 17 inch monitor)
- scanner
- externe opslagmogelijkheid (Jaz-drive, CD-schrijver,...)
- kleurenprinter
- modem
- software voor beeldbewerking en -presentatie

Algemene opmerkingen:

De behoeften zijn groot, de middelen doorgaans beperkt. Men hoeft niet te overdrijven maar beneden een bepaald uitrustingsniveau kan geen ernstig werk geleverd worden. Een weldoordacht en rationeel gebruik van de beschikbare financiële middelen dringt zich op. Dit leerplan kan een school niets opleggen betreffende de aanbesteding van de fondsen. Een aanvaardbare minimumuitrusting is echter noodzakelijk. Het strekt tot aanbeveling om de vakleraren via de vakwerkgroep advies te vragen aangaande het stellen van prioriteiten binnen het begrootte budget.

Inzake veiligheid is de volgende wetgeving van toepassing: Codex – ARAB – AREI - Vlarem.

Deze wetgeving bevat de technische voorschriften die in acht moeten genomen worden m.b.t.:

- de uitrusting en inrichting van de lokalen;
- de aankoop en het gebruik van toestellen, materiaal en materieel.

Zij schrijven voor dat:

- duidelijke Nederlandstalige handleidingen en een technisch dossier aanwezig moeten zijn;
- alle gebruikers de werkinstructies en onderhoudsvoorschriften dienen te kennen en correct kunnen toepassen;
- de collectieve veiligheidsvoorschriften nooit mogen gemanipuleerd worden;
- de persoonlijke beschermingsmiddelen aanwezig moeten zijn en gedragen worden, daar waar de wetgeving het vereist.

EVALUATIE

DOEL

Door evaluatie bepaalt de leraar in welke mate de concreet gestelde doelen bereikt zijn.
Een positieve evaluatie gaat uit van hetgeen de leerling heeft bijgeleerd, niet van de tekorten.

Door evaluatie bepaalt de leraar in welke mate de concreet gestelde doelen bereikt zijn.
De evaluatie bestaat erin het werkproces van de leerling te toetsen aan de opdracht en omgekeerd.
Een positieve evaluatie gaat uit van hetgeen de leerling heeft bijgeleerd, niet van zijn tekorten.
Voor permanente en objectieve evaluatie is het aangewezen te kunnen steunen op concrete evaluatiegegevens. Evaluatiecriteria die bij voorkeur opgesteld worden door de vakwerkgroep in samenspraak met de directie. Het strekt tot aanbeveling om via het agenda van de leerling de evaluatiecriteria aan de ouders mee te delen.
Herhalingsbeurten kunnen aangevuld worden met korte schriftelijke overhoringen, praktijkopdrachten, mondelinge beurten, punten voor observatiegegevens, orde en/of medewerking.
Hierbij is het ook nuttig voortdurend aandacht te besteden aan zelfevaluatie van de leerlingen.
De procesevaluatie kan best gebeuren aan de hand van het verloop van de praktijkopdrachten.
Observatie van het affectieve gedrag van de leerling kan aanleiding geven tot aanpassing van een evaluatiecijfer.
Via evaluatie bepaalt de leraar in hoeverre de concreet gestelde doelstellingen bereikt zijn.

Door classificatie van evaluatievragen volgens de taxonomie (kennen, kunnen en zijn) zal de leraar in staat zijn het doel van zijn evaluatie te bereiken.
Vragen zijn éénduidig, valide en betrouwbaar. Door vraagstelling van gelijke aard als in de loop van het schooljaar speelt het verrassingseffect niet meer. Aan de hand van vooraf opgestelde modelantwoorden en duidelijke evaluatiecriteria zijn de correcties secuur en betrouwbaar.

Bij mondelinge examens worden reeksen (gelijk- (w)aardige) vragen voorzien. Van het verloop van de examens worden notulen aangelegd. Iedere leerling heeft door trekking van zijn vragen gelijke kansen. Een tweede examiner, liefst competent in dezelfde discipline, wordt zo mogelijk toegevoegd.

Voor de kunst- en praktijkvakken kan het examen vervangen worden door een beoordeling van de in een duidelijk afgebakende periode (examenperiode bvb.) gerealiseerde opdracht. *De ideevorming, de onderzoeks- en uitvoeringsfasen gedurende de realisatie van die opdrachten (het proces) zijn daarbij minstens even belangrijk als het gepresenteerde werk (het product).*

De evaluatiemomenten worden per school bepaald. Mogelijke evaluatiemomenten zijn:

- evaluatie van de dagelijkse inzet en het verwerken van de gegeven lessen: punten dagelijks werk (zinvol commentaar en volledige remediëring);
- evaluatie waar de punten voor langere periodes vermeld staan: examenpunten (vermelden van commentaar, remediëring en klasgemiddelden);
op het einde van het 2de leerjaar 2de graad kan een oriënterende jury worden ingericht. De leerling toont er zijn werk en de jury (bestaande uit o.m. al zijn leraars KV en PV) brengt advies uit i.v.m. de studiekeuze naar het 1ste jaar van de 3de graad toe.

Samen met de behaalde resultaten algemene vakken kunnen deze gegevens richtinggevend zijn voor de delibererende klassenraad die terzake een advies formuleert op het rapport.
Dit advies is niet bindend maar kan eventueel dienstig zijn bij de toelatings- en/of heroriënterende klassenraad 1^e jaar 3^e graad.

BIBLIOGRAFIE

- BARTLETT'S, LARRY & TARRANT, Jon, *Basisboek Zwartwit Fotografie*, ISBN 90 802 0717 9.
- BRTN, *Werken met audiovisuele middelen - leerboek*, Instructieve Omroep BRTN.
- BOM, M., CALLENS, H. en VAN DEN BRANDEN, W., *Werken met audiovisuele middelen*, BRT, 1984.
- DALY, T., *Digitale fotografie: handleiding*, ISBN 90 5764 119 4
- DAVAL, Jean-Luc, *La photographie. Histoire d'un Art*, ISBN 26 050 0016 8.
- ELLERMAN, H., *380 Internet Tips & Trucs*, Uitg. Pim Oets, 1995.
- ELSEVIER Focus, *Sensitometrie*, ISBN 90 100 1302 2.
- ELSEVIER Focus, *Foto- en Filmencyclopedie*, ISBN 97 101 9916 9.
- FOTO-ART, *Pro-lighting*
Produktfotografie
Food Fotografie
Interieur Fotografie
Speciale effecten
Studio-Portretfotografie
Huwelijksfotografie
- FREEMAN, Michael, *Complete handboek fotografie*, ISBN 90 213 2036 3.
- HASKIN, D., *Beginnen met multimedia*, Schoonhoven, Academic Service, 1995.
- HERRELIES, J.M., *Het complete multimediboek*, Sybex, 1994.
- LINKENS, A., *Creatief met audio-apparatuur*, 1988.
- MARCHESI, Jost, J., *Principes van de fototechniek*, ISBN 90 100 4685 0.
- MARCHESI, Jost, J., *Principes van de fototechniek II*, ISBN 90 722 1406 4.
- MARCHESI, Jost, J., *Principes van de fototechniek III*, ISBN 90 722 1410 2.
- MEULENBERG, M., *Begeleiden van audiovisuele producties*, Alphen a/d Rijn, Samson Bedrijfsinformatie 1994.
- Museum voor fotografie, *Een wereld in beeld*.
- Museum voor fotografie, *Fotografie vroeger en nu*.
- ONTWERPGIDS, *Digitale fotografie*. De Adobe Photoshop, ISBN 90 678 9589 5.
- Praktische pocket encyclopedie, *Creatief fotograferen*, Lannoo, 1993.
- RAGGETT, D., LAM, J., ALEXANDER, I., *HTML 3 Electronic Publishing on the World Wide Web*, Addison Wesley Longman, 1996.
- SLOOTWEG, René, *Zonesysteem*, ISBN 90 722 1412 9.
- SWINNEN, Joahn, M., *De paradox van de fotografie*, ISBN 90 524 0136 5.
- TASCHEN, *La photographie du 20e siècle*, ISBN 38 228 8754 4
- VAN DEN BRANDEN, W., *Audiovisuele media: praktijkboek*, Moderne Instructiemethoden, 1983.
- WINSTON, P.H., *On to Java*, Addison Wesley Longman, 1995.